

บทความวิชาการ**การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ:
แนวทางการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน****INSTRUCTIONAL DEVELOPMENT THROUGH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES:
GUIDELINE FOR DEVELOPING TEACHERS AND STUDENTS**

ยุพาภรณ์ ตีรไพรวงศ์ Ph.D. (Yupaporn Tirapaiwong, Ph.D.)¹
กรองทอง ออมสิน พย.ม. (Krongthong Aomsin, M.S.)²

บทคัดย่อ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ กระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเชิงวิชาชีพระหว่างอาจารย์ผู้สอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวทางที่ดีแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถาบันการศึกษา โดยการนำกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาใช้ในการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ได้แก่ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นวางแผน ขั้นลงมือและสังเกตผลการปฏิบัติ ขั้นสะท้อนผล และขั้นตอนการปรับปรุงใหม่ ซึ่งจะสามารถพัฒนาทั้งสมรรถนะของผู้สอน และผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร Email: yupapom.t@bcn.ac.th

² พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร Email: Krongthong.a@bcn.ac.th

Abstract

Professional Learning Communities is a process to development teaching and learning among teachers for improving learning of students. The development of lesson study is another one of good guidelines to develop professional learning communities in educational institutes. The process of action research can be used to develop lesson study that includes analysis, planning, do and see, reflect, and redesign steps. Professional learning communities could be used to develop teacher competencies and learning outcomes of their students. The purpose of this article is to present a concept of professional learning community and how to develop instruction through professional learning community for developing teacher competencies to be able to manage learning of their students effectively.

Keywords: Professional Learning Community, instructional development

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่อง การเมือง เศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อม บริบทรอบตัว และเป็นยุคที่ระบบการจัดการศึกษาต้อง สามารถพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขใน สภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ (Dejakupt & Yindeesuk, 2014) อาจารย์ผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญใน กระบวนการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาเพราะอาจารย์ ผู้สอนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมที่ จะออกไปสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการ แข่งขันสูง หน้าที่ของอาจารย์ในศตวรรษใหม่จะไม่ใช้เพียงการ สอนหากแต่ต้องเปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง อาจารย์ควรออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก ในการเรียน มากกว่าการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้จากภายในใจและสมองของตนเอง (Panich, 2012) ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการพัฒนาการ จัดการศึกษา ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ เพื่อส่งเสริม สมรรถนะของอาจารย์ผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ (Wongmeejong & Naipat, 2017)

การส่งเสริมให้อาจารย์มีคุณภาพในการจัดการเรียน การสอนเกิดขึ้นมานานแล้วในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสหภาพยุโรป สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ได้พัฒนาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการ

จัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (Office of Higher Education Commission, 2017) ซึ่งเป็นการพลิก บทบาทของอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนา ตนเองให้มีสมรรถนะทั้งในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยกำหนดใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) องค์ความรู้ (Knowl- edge) ประกอบด้วย 2 มิติคือ 1.1 ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชา 1.2 ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้ (2) สมรรถนะ (Competencies) ประกอบด้วย 4 มิติ คือ 2.1 ออกแบบและ วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 2.2 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.3 เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ เรียน 2.4 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้ง สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และ (3) ค่านิยม (Values) ประกอบด้วย 2 มิติ คือ 3.1 คุณค่าในการพัฒนา วิชาชีพอาจารย์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3.2 อารัง วัชซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจารย์ อย่างไรก็ตามการจะให้ อาจารย์มีสมรรถนะสูงตามแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการ จัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษานั้น อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติอย่างต่อเนื่อง จนสามารถพัฒนาการเรียนรู้

ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Pornkul, 2014)

แนวทางการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยส่วนใหญ่มักเป็นการจัดอบรมระยะสั้นและเน้นเฉพาะสมรรถนะด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอน หลังจากนั้นจะให้อาจารย์ผู้สอนดำเนินการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนและดำเนินการสอนเองโดยลำพัง (Dejaupt & Yindeesuk, 2017) ซึ่งอาจทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพมากนัก จากการพัฒนาสมรรถนะของผู้สอนด้านทักษะและเจตคติในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มศักยภาพ ในปัจจุบันเริ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาผู้สอนโดยใช้บริบทในชั้นเรียนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ผู้สอนในลักษณะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกัน (Professional Learning Community: PLC) และเป็นการบูรณาการสู่การทำงานปกติที่อาจารย์ผู้สอนไม่ต้องละทิ้งผู้เรียนเพื่อไปอบรม ถือเป็นการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนซึ่งสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงสภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง (DuFour, 2007; Chaichaowarat, 2015) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ

DuFour (2007) กล่าวถึงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่าเป็นแนวทางการดำเนินการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบันการศึกษา โดยผู้สอนควรมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าการสอน ต้องอาศัยการร่วมมือร่วมพลังและพึ่งพากันและกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

ส่วนในศาสตร์ทางด้านการจัดการความรู้ (Knowledge managements หรือ KM) นั้น (Panich, 2012) กล่าวถึง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติผ่านชุมชนการปฏิบัติ (Community of Practice: CoP)

Chaichaowarat (2015) กล่าวถึง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ว่าเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สะท้อนผลการปฏิบัติผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

กล่าวโดยสรุป ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ กระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเชิงวิชาการระหว่างอาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องโดยอาศัยการร่วมมือร่วมพลัง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกจากการปฏิบัติ และสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นกลุ่มผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการสอน และการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้นต้องสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง (DuFour, 2007) การรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญหลายประการที่จะสามารถพัฒนาให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา นักการศึกษากล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้หลากหลาย สามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ โดยองค์ประกอบเหล่านี้ไม่มีลักษณะเป็นลำดับขั้น แต่เป็นลักษณะที่ใช้แบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่าง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับชุมชนหรือการรวมกลุ่มในสถาบันการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ (DuFour, 2007; Pirtle & Tobia, 2014; Triwaranyu, 2017)

1) การแลกเปลี่ยนค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared values and vision) สมาชิกในชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนมุมมอง วิสัยทัศน์ และประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การมีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาเป็นชุมชนการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา

2) การร่วมกันรับผิดชอบต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Collective responsibility for students learning) ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcomes) โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3) การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) การมีวัฒนธรรมการร่วมมือรวมพลังมีความสำคัญต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพราะสมาชิกในชุมชนทั้งอาจารย์ผู้สอน และผู้บริหาร ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในการพัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาชีพ และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน เช่น เกิดการแลกเปลี่ยนวิธีหรือเทคนิคการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ต่างๆ และแนวทางการประเมินผล การเรียนรู้ เป็นต้น

4) การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ (Reflective professional inquiry) การพูดคุยสนทนากันระหว่างสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างอาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอน และการจัดการเรียนรู้เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติรวมทั้งร่วมกันเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การสะท้อนผลและการชี้แนะการปฏิบัติจะเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการทบทวนประเด็นต่างๆ ซึ่งจะเป็นการจัดระบบความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน หลักสูตร เทคนิควิธีสอน เนื้อหา สื่อ และแหล่งความรู้ นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาความรู้ในการจัดการเรียนการสอนของสมาชิกในชุมชน

5) การสนับสนุนการจัดลำดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคลากร (Supportive conditions structural arrangements and collegial relationships) การเตรียมพร้อมในด้านการสนับสนุนให้บุคลากรหรือสมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสสังเกตการสอน วิพากษ์วิจารณ์และสะท้อนการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสอนของเพื่อนร่วมงานและของชุมชนการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและจะช่วยสนับสนุนให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ และต่อเนื่อง

การนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในแต่ละสถาบันการศึกษาไม่ได้มีขั้นตอนที่ตายตัว แนวทางหนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และสมรรถนะของผู้สอน รวมทั้งการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพให้เป็นรูปธรรม คือ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson study) (Dejakupt & Yindeesuk, 2014; Triwaranyu, 2017) ผู้เขียนจึงขอเสนอประสบการณ์การพัฒนาบทเรียนร่วมกันในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการจัดการศึกษาทางการพยาบาลที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาผู้สอนและการนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนในการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล

ขั้นตอนในการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในสถาบันการศึกษาอาจแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักการศึกษา แต่กระบวนการและกิจกรรมหลักส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน (Dejakupt & Yindeesuk, 2014; Triwaranyu, 2017) ทีมผู้เขียนได้นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและนำกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เนื่องจากการดำเนินของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ปฏิบัติจริงในบริบทของแต่ละชั้นเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ความรู้สามารถเกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นร่วมใจที่จะปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวิเคราะห์ปัญหา ขั้นวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติและสังเกตผลการปฏิบัติ ขั้นสะท้อนผล และขั้นตอนการปรับปรุงใหม่ (Phuangsomjit, 2017; Dejakupt & Yindeesuk, 2017) นอกจากนี้ยังนำกระบวนการจัดการความรู้ มาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่พัฒนาบทเรียนต่างกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะประสบการณ์ในการดำเนินการตามกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด (Phuangsomjit, 2017; Dejakupt & Yindeesuk, 2017) ดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์ (Analysis) วิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น การวิเคราะห์หลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา สารการเรียนรู้ที่สำคัญของเนื้อหาความรู้ (Essential knowledge) วิธีการสอน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน และผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนของปีการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีแนวทางดังนี้

1.1 การเลือกหัวข้อในการทำแผนการเรียนรู้ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเลือกเรื่องที่ยากหรือเป็นเรื่องที่สำคัญของรายวิชา เพื่อสมาชิกทีมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะได้ร่วมมือร่วมแรงกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักศึกษา เช่น การเลือกหัวข้อการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาระบบทางเดินหายใจ ซึ่งเป็นระบบที่ยาก ซับซ้อน และเป็นปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยที่สุด

1.2 การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนในทุกด้านและเน้นปัญหาการพัฒนากระบวนการคิดของนักศึกษา เป็นการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยผู้สอนวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและนำข้อมูลมาร่วมวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมคิด และสมาชิกของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.3 ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยนำผลการประเมินจากผู้เรียน/ผู้สอนในปีการศึกษาที่ผ่านมาที่มีรายละเอียดในหัวข้อที่จะร่วมพัฒนาด้วยกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นอกจากนี้ ในหัวข้อที่มีปัญหาหรือต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจะประเมินหลังการสอนในหัวข้ออื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์การเรียนรู้จากทั้งนักศึกษาและอาจารย์เพื่อวางแผนการปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไป

2. ชั้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan) เป็นขั้นที่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย สมาชิกทีมอย่างน้อย 3 คน ได้แก่ ผู้วางแผนการสอน เพื่อนร่วมคิด ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้บริหาร ร่วมกันวางแผนและให้การชี้แนะ และให้คำปรึกษาในการออกแบบการสอน และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วางแผนเรื่องจัดการเรียน เช่น การจัดโต๊ะเรียนแบบ

กลุ่ม เรียนร่วมมือร่วมพลัง และการเตรียมสื่อการเรียนรู้ ส่วนผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพโดยการอำนวยความสะดวก สนับสนุนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของทีม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้ครบทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1 การวางแผนการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้วางแผนการสอน โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบ 5 ประการ โดยมีเป้าหมายที่การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักศึกษา ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) สารการเรียนรู้ที่สำคัญ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (กิจกรรม สื่อ และเวลา) โดยเลือกวิธี/เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิด เช่น Cooperative learning, PBL, Case based learning, Team based learning, Project based learning, Questioning, Concept mapping 4) การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ และ 5) เอกสารอ้างอิง

2.2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้วางแผนการสอนร่วมกับเพื่อนร่วมคิด ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประสานงานรายวิชารวมทั้งคณะผู้บริหารของสถาบัน ดังนี้

1) ผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ นำเสนอร่างแผนการจัดการเรียนรู้

2) เพื่อนร่วมคิด ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประสานงานรายวิชารวมทั้งคณะผู้บริหารของสถาบัน ให้ข้อเสนอแนะ

3) ผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักศึกษา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์กระบวนการคิด กิจกรรมและการประเมินผลตามข้อเสนอแนะร่วมกับเพื่อนร่วมคิด จากนั้นเตรียมความพร้อมทั้งด้านผู้เรียน เช่น การจัดกลุ่มผู้เรียน การเตรียมความรู้ก่อนเรียน และใบงาน เป็นต้น และการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

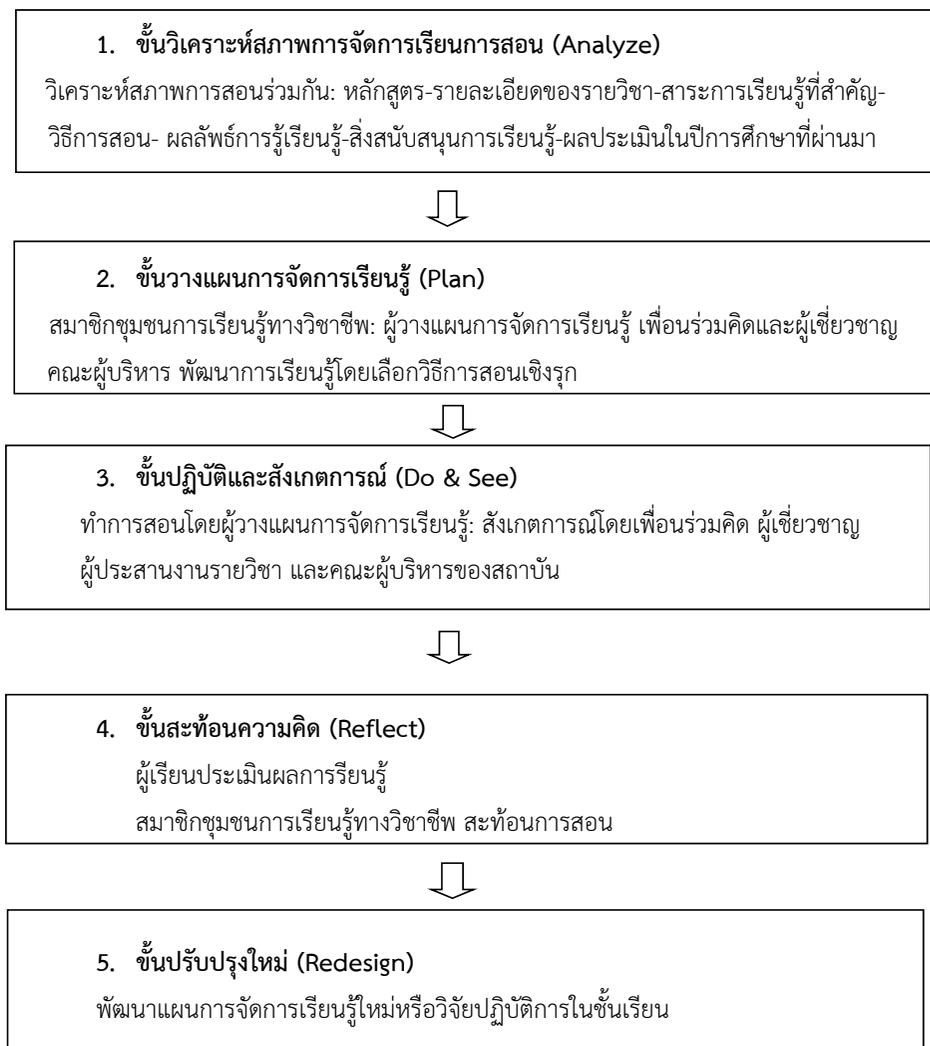
3. ชั้นปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไปปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน โดยมีสมาชิก ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมสังเกตการณ์ ผู้สอนบันทึกหลังการสอน ผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้ปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยเพื่อนร่วมคิด และสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมสังเกตการณ์ และบันทึก

จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาในประเด็นพฤติกรรมของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนทุกคนให้มีส่วนร่วม สภาพสิ่งแวดล้อม สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สะท้อนการสอนในแบบบันทึกการสอน เพื่อเป็นข้อมูลในการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน

4. ขั้นสะท้อนคิด (Reflect) เป็นขั้นที่สมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความสำเร็จ เช่น นักศึกษาบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดเด่น จุดอ่อนในเรื่องของกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพ

สิ่งแวดล้อม สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้จุดที่ต้องแก้ไข รวมทั้งแนะนำวิธีแก้ปัญหา โดยเริ่มการสะท้อนคิดจากผู้วางแผนหรือผู้สอน เพื่อนร่วมคิด (Buddy) และสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามลำดับ

5. ขั้นปรับปรุงใหม่ (Redesign) ขั้นนี้ผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมคิด พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ โดยนำผลจากการสะท้อนคิดจากการสอนร่วมกับข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชน เพื่อปรับแก้แผนการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ และนำไปดำเนินการสอนอีกครั้ง โดยสามารถสรุปเป็นแนวปฏิบัติขั้นตอนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ ดังนี้ แผนผังที่ 1

แผนผังที่ 1 สรุปแนวปฏิบัติขั้นตอนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผลการดำเนินการ

จากผลการดำเนินการตามแนวปฏิบัติการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งอาจารย์ผู้สอนและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน ได้ดังนี้

ด้านผู้สอน

1. เข้าใจบริบทของวิชา และมีจุดเน้นสำคัญในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น จากการใช้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา สารการเรียนรู้ที่สำคัญของเนื้อหาความรู้ วิธีการสอน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีผู้บริหารอาจารย์ในภาควิชาที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญ

2. ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเพิ่มความมั่นใจของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจากเดิมที่ผู้สอนแต่ละคนคิดวางแผนการสอนเพียงคนเดียว เมื่อมีปัญหาต่างๆ ก็แก้ปัญหาเพียงผู้เดียว การปรึกษาหารือกันเพื่อพัฒนาการสอนยังมีน้อย เปลี่ยนมาเป็นการร่วมมือในการคิดและแก้ปัญหาด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Phuangsomjit, 2017; Triwaranyu, 2017)

3. เพิ่มความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุภารกิจ เนื่องจากได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน (Chaichaowarat, 2015)

4. เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร เพราะกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายร่วมกัน ทำให้ผู้สอนและทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เห็นเป้าหมายชัดเจนและยอมรับในเป้าหมายร่วมกัน มีเพื่อนและทีมในการทำงานร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น (Phuangsomjit, 2017)

5. การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้สอนมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ร่วมกับประสบการณ์ของสมาชิกทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นอกจากนี้ ผู้สอนที่เป็นสมาชิกในทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังได้เห็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนสมาชิก ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ในชั้นเรียนของตนเองได้ (Phuangsomjit, 2017)

6. ผู้สอนและสมาชิกในทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนางานเพื่อผู้เรียน และเกิด

แรงบันดาลใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้น จากการใช้เห็นว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี (Phuangsomjit, 2017)

7. ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระยะเวลา เนื้อหา ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการใช้สมาชิกทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้ออกเสนอแนะ ช่วยแก้ไขปัญหา รวมถึงให้กำลังใจ ภายใต้อาณาเขตการเรียนรู้ที่ดีจากทีมเพื่อนผู้สอนด้วยกัน

8. ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้รูปแบบการสอน หรือเทคนิคในการช่วยสอนใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความสนใจของผู้เรียน เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น (Phuangsomjit, 2017)

ด้านผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผลการเรียนในการเรียนแบบเดิมพบว่าผู้เรียนในห้องเรียนที่มีการพัฒนาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนสอบที่สูงกว่าผู้เรียนในห้องเรียนในปีก่อนที่ผ่านมา ที่เรียนโดยวิธีการแบบเดิมซึ่งเน้นการบรรยายเป็นหลัก

2. ผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการเรียนมากขึ้น จากการสอบถามผู้เรียนส่วนใหญ่ พบว่า ชอบวิธีการเรียนการสอน เพราะมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการมีแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ทำให้ผู้เรียนทราบจุดเน้นสำคัญของการเรียนรู้อีกมากขึ้น ได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหา โจทย์สถานการณ์จำลอง ด้วยการให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบคนเดียวก่อน แล้วคิดหาคำตอบร่วมกันกับเพื่อน และสุดท้ายอาจารย์มาเฉลยร่วมกันกับผู้เรียน มีแบบวัดความรู้และทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียน และเฉลยคำตอบและขมวดความรู้ร่วมกันภายหลังการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงจุดอ่อนของตนเอง และทราบว่าตนเองต้องแก้ไขตรงจุดใด การที่ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนตั้งใจและอยากเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น (Tirapaiwong, Teerawatskul, Jermworapipat, & Watthanachai, 2017).

ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังกล่าว อาจเป็นผลจากการที่อาจารย์ผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ดีต่อกัน และกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ทำให้ผู้สอนได้เสนอปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกัน ส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนา ดังนั้น จึงส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนา ดังนี้

1. การสนับสนุนของผู้บริหาร เนื่องจากการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการพัฒนาที่เรียนร่วมกันมีผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งด้านการกำหนดนโยบายและการสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการประชุมร่วมกันและ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเฉพาะผู้สอนมีขวัญกำลังใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน เพราะการให้ร่วมประชุมของผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นและรวดเร็วมากขึ้น (Pirtle, & Tobia, 2014; Phuangsomjit, 2017)

2. การสื่อสารทางบวกของสมาชิก ในระยะปฏิบัติการสอนต้องมุ่งเน้นสังเกตชั้นเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้เรียน ไม่ใช่เพื่อประเมินผู้สอน และระยะสะท้อนผลเป็นการประชุมประเมินการสอนที่มุ่งเน้นการสื่อสารทางบวก โดยเน้นชี้จุดดีเพื่อสร้างกำลังใจ การตั้งคำถามและการสนับสนุนให้ผู้สอนตัดสินใจปรับปรุงการสอนได้ด้วยตนเอง การสื่อสารทางบวกช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (DuFour, 2007; Pirtle & Tobia, 2014; Triwaranyu, 2017)

3. การจัดการความรู้โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อช่วยจัดระบบความรู้ ความคิดและเกิดการขยายผล

ไปยังทีมผู้สอนคนอื่นๆ โดยเฉพาะการแบ่งปันเทคนิควิธีการสอนที่ดีให้สมาชิกในชุมชนและอาจารย์ผู้สอนคนอื่นๆ ได้เรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การทำงานบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ การแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และเกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม การแบ่งปันจะสามารถเกิดได้ดั่งนั้น ต้องอาศัยการมีผู้บริหารที่สนับสนุนการจัดบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการมีเป้าหมายร่วมกันของทุกคนในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจนเกิดวัฒนธรรมในการทำงานที่สามารถสร้างครูเพื่อศิษย์ได้อย่างยั่งยืน (Phuangsomjit, 2017)

บทสรุป

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ กระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเชิงวิชาการระหว่างอาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องโดยการสร้างบรรยากาศให้เกิดการร่วมมือร่วมพลัง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกจากการปฏิบัติ และสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทในการปฏิบัติงานจริง การพัฒนาที่เรียนร่วมกันเป็นแนวทางที่ดีวิธีหนึ่งในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประสบความสำเร็จได้ คือ ผู้สอนมีความมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้กับสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยอมรับในความแตกต่าง เปิดใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อสามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงาน พร้อมจะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สอน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ให้ผู้สอนมีวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

References

- Chaichaowarat, R. (2015). Professional Learning Community: PLC. In Bangon Serirat, Charinee Triwaranyu & Rewanee Chaichaowarat (Editor). 9 Ways to Create Teacher to Disciples. Retrieved from https://www.plc2learn.com/attachments/view/?attach_id=88075. (in Thai).
- Dejakupt, P & Yindeesuk, P. (2017). 7C skills instructor 4.0. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).
- Dejakupt, P & Yindeesuk, P. (2014). *Instructional management in 21st Century*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).
- Dufour, R. (2007). Professional learning community: A bandwagon, an idea worth considering, or our best hope for high levels of learning?. *Middle School Journal*, 39(1), 4-8.
- Office of Higher Education Commission. (2017). Guidelines for promoting quality of teaching and learning of teachers in higher education institutions. Retrieved from <http://cid.buu.ac.th/information/QCL.pdf>.
- Panich, V. (2012). *Learning strategies for learners in 21st Century*. Bangkok: Tathata. (in Thai).
- Phuangsomjit, C. (2017). Professional learning community and guidelines for application in educational institutions. *STOU Education journal*, 10(1), 34-41. (in Thai).
- Pirtle, S.S. & Tobia, E. (2014). Implementing Effective Professional Learning Communities. *SEDL insights*. 2(3). Retrieved from http://www.sedl.org/insights/2-3/implementing_effective_professional_learning_communities.pdf.
- Pornkul, C. (2014). *Teaching of Thinking Process, Theory and Implementation*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).
- Tirapaiwong, Y., Teerawatskul, S., Jermworapipat, S. & Watthanachai, P. (2017). The Development of an Instructional Model Based on Cooperative Learning by Using VARK Learning Styles on Knowledge and Learning with Happiness of Nursing Student. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok*. 33(2), 1-13. (in Thai).
- Triwaranyu, C. (2017). Development of Professional Learning Community through Lesson Study: an Approach and Guideline for Success. *Journal of Education Studies*, 46(1). 299-319. (in Thai).
- Wongmeejong, C & Naipat, O. (2017). Competency of Thai teacher in 21st Century: wind of change. *Journal of HRIntelligence*, 12(2), 47- 62. (in Thai).